

УДК 658.27

ПОНЯТТЯ “ОСНОВНІ ЗАСОБИ” У СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Ю. Неміш, аспірант

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Неміш Ю. Поняття “основні засоби” у сучасних наукових дослідженнях*У статті досліджено основні наукові розробки щодо тлумачення терміна “основні засоби”. Запропоновано формулювання власної версії цього терміна.***Ключові слова:** основні засоби, амортизація, бухгалтерський облік, основні фонди, основний капітал.**Nemish Yu. The concept “The fixed assets” is in modern scientific researches***In the article scientific directions of scientists are studied in relation to interpretation of term the “fixed assets”. Formulation of own version of this term is offered.***Key words:** fixed assets, depreciation, record-keeping, capital assets, fixed assets.**Неміш Ю. Понятие “основные средства” в современных научных исследованиях***В статье исследованы научные разработки по толкованию термина “основные средства”. Предложена формулировка собственной версии данного термина.***Ключевые слова:** основные средства, амортизация, бухгалтерский учёт, основные фонды, основной капитал.

Постановка проблеми. Дослідження понять та категорій економічної науки є пріоритетним та актуальним на даному етапі економічного розвитку країни саме тому, що застарілість термінів, їх дискусійність та необ'єктивність спричиняють плутанину як у фундаментальних, так і в прикладних дослідженнях. У нашій статті увагу зосереджено на дослідженні терміна “основні засоби” як категорії економічної науки. Дискусії навколо його тлумачення тривають з моменту введення терміна в науковий обіг, тому узагальнення наукових визначень та пошук перспективних напрямів досліджень є важливою проблемою сучасної економічної науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом значна кількість вчених вивчає теоретичні основи категоріального інструментарію економічної науки, у тому числі й досліджуваного терміна. Зокрема, Л.В. Городянська, Н.В. Довгалюк, Н.Т. Кулікова, А.М. Михайлов, О.А. Наумчук, Є.С. Пиріжок, М.Ф. Рибченко, С.В. Ткачук та інші розглядали у своїх роботах поняття “основні засоби”. Проте за відсутності єдності в його розумінні важливо проаналізувати наявний науковий доробок з окресленої проблеми.

У роботах згаданих вчених досліджуються питання формування й використання основних засобів за галузевим принципом, розглянуті економічні механізми (Н.В. Довгалюк, Є.С. Пиріжок) їх формування і використання. Вчені досліджують питання економічного оцінювання стану та планування основних засобів (О.Я. Колешук), механізми їх інвестування у процесі оновлення (С.В. Стахурська), методики обліку і формування (Л.О. Леонова, О.А. Наумчук, А.В. Янчев) тощо. Водночас треба наголосити на тому, що у роботах дослідників відсутній єдиний підхід до визначення поняття “основні засоби”, його характеристики, визначення його ознак та конкретизації цієї наукової категорії у сучасній економічній науці.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження основних теоретичних підходів до тлумачення терміна “основні засоби” та формулювання власної версії цього наукового поняття.

Виклад основного матеріалу. Дослідження поняття основних засобів у сучасній економічній науці розробляється вченими здебільшого у сфері бухгалтерського обліку, фінансів, інвестицій, економіки підприємства та інших напрямів економічних знань. Про-

понуємо виокремити дві групи наукових напрямів дослідження поняття основних засобів: 1) основні засоби у роботах вчених, що досліджують це поняття у сфері бухгалтерського обліку; 2) поняття основних засобів у роботах науковців, які вивчають досліджуване поняття у сфері дисципліни економіки підприємств. Вивчення понятійно-категоріального апарату у роботах багатьох учених представлено в рамках фундаментальних досліджень економічної теорії та прикладних розробок.

Протягом усієї історії розвитку світової економічної думки, починаючи з XVIII ст., триває вивчення проблем руху основних засобів, їх відтворення в різноманітних умовах, обігу їх елементів. Досліджується ефективність основного капіталу для підприємства, розглядається його роль у процесі виробництва на кожному етапі розвитку суспільства, розробляються методичні підходи до вивчення цієї категорії [1, с. 88]. Проте поняття основних засобів залишається доволі дискусійним протягом розвитку економічної науки, що спостерігається і сьогодні.

У сучасній науці поняття “основні засоби” часто ототожнюють з поняттям “основні фонди”. Зокрема, І.О. Бланк зазначав: “Основні фонди – сукупність матеріальних активів у формі засобів праці, які багаторазово беруть участь у процесі виробничо-комерційної діяльності і переносять на продукцію свою вартість частинами” [2, с. 227]. Однак існуюча різниця у цих двох поняттях активно дискутується в економічній науці і, на наш погляд, ці два терміни не можна ототожнювати.

Довгалюк Н.В. наводить більш розширене тлумачення цього поняття: визначення основних засобів як матеріальних активів підприємства будь-якої форми власності, що неодноразово задіюються у виробничих циклах, зберігають свою натуральну форму, переносячи свою вартість на вироблену продукцію частинами, строк використання яких перевищує один рік (або операційний цикл), призначені для експлуатації самим підприємством, для надання в оренду іншим фізичним чи юридичним особам, що в сукупності дає змогу одержувати економічну вигоду для підприємства [3, с. 20]. Але все ж таки погодитися з цим визначенням не можна, у зв'язку з тим, що основні засоби знаходяться на балансі у всіх підприємствах, навіть в тих, які не отримують економічної вигоди.

Низка вчених вважають критерій річного циклу основоположним у формуванні визначення поняття “основні засоби”. Так, Ф.Ф. Бутинець стверджує, що основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання в процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк експлуатації яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує один рік) [4, с. 224]. Тим не менш, важливими є інші критерії, які характеризують основні засоби, такі як матеріальність (мають матеріальну форму); призначення (утримуються з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій).

Враховуючи наявне розмаїття підходів і визначень, необхідно проаналізувати досліджуване поняття в роботах вчених зі сфери бухгалтерського обліку та економіки підприємств з метою випрацювання найбільш відповідної економічному змісту досліджуваної дефініції. Вони найактивніше досліджують це поняття, оскільки основними нормативними актами, що регулюють облік основних засобів в Україні, є: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби” [5] та Податковий кодекс України [6]. Підходи до трактування сутності основних засобів в українському законодавстві є наближеними до тлумачення цього терміна за Міжнародними стандартами фінансової звітності (IAS) 16 “Основні засоби” [7]. Як стверджують Є.С. Пиріжок та Н.Т. Кулікова, визначення основних засобів дуже різнилося в П(С)БО 7 та Законі України “Про оподаткування підприємств”. По-перше, головна відмінність полягала в тому, що в законі розглядалось поняття “основні фонди” замість засобів; по-друге, різнилась грошова межа зарахування до складу основних фондів об'єктів. У Податковому кодексі вибір зроблено на користь “основних засобів”, що свідчить про його наближеність до положень бухгалтерського обліку. Проте, на думку названих науковців, таке наближення не є повним, адже грошове обмеження зарахування до складу основних засобів залишилося, хоча й зросло від 1000 грн до 2500 грн.

Порівнюючи дефініції, представлені в П(С)БО та Міжнародних стандартах фінансової звітності, можна зробити висновок про їх подібність, зумовлену тим, що під час написання українських стандартів бухгалтерського обліку міжнародні документи використовувались як основа [8, с. 398].

Як трактує С.В. Ткачук, поняття “основні засоби” та “основні фонди” в економічній літературі не мають принципових відмінностей – вони є більш чи менш повними і практично дублюють визначення, наведені в законодавчих актах, але при цьому не наголошується різниця між основними засобами, основними фондами, основним капіталом [9, с. 141]. Коли автори порушують питання фінансів та фінансово-економічного аналізу, то йдеться про основні засоби та основний капітал, а якщо мова про економіку підприємств, то автори застосовують, як правило, термін “основні фонди”. Низка праць висвітлює відмінності між основними фондами та основними засобами, які практично зводяться до того, що терміни майже однакові, але в бухгалтерському обліку та звітності використовують термін “основні засоби” [10, с. 7; 11, с. 11; 12, с. 225].

На наш погляд, більш конкретно і структурно досліджувати основні засоби необхідно в порівнянні із суміжними поняттями. Серед них насамперед необхідно визначити поняття “амортизація”.

На думку Л.А. Леонової, очевидна різна інтерпретація понять “основні засоби” й “амортизація” з позиції економічної теорії, положень бухгалтерського обліку й податкового законодавства призводить до постійних дискусій між авторами. Характерна риса розглянутих економічних визначень, викладених у працях вітчизняних і зарубіжних учених, полягає в тому, що вони вказують на необхідність обліку фізичного й морального зносу основних засобів. Міжнародні та національні стандарти бухгалтерського обліку виокремлюють три ознаки основних засобів – мета придбання, тривалість терміну використання й наявність матеріальної (фізичної) форми [13, с. 328]. Іншими словами – це формування й використання.

Отже, вчені, які розглядали поняття основних засобів у сфері бухгалтерського обліку, вважають важливим чинником впливу на формування цього поняття амортизацію. Узагальнюючи погляди провідних учених-

економістів та викладені вище тлумачення основних засобів у нормативній літературі, А.М. Михайлов доходить висновку, що найбільш повне визначення категорії “основні засоби” матиме такий вигляд: основні засоби – це активи, які беруть участь у декількох операційних циклах, не втрачаючи при цьому свою натурально-речову форму, переносять свою вартість на знов створену продукцію частинами у вигляді нарахованої амортизації, строк корисного використання яких перевищує один рік та від використання яких підприємство очікує економічну вигоду [14, с. 157].

Дослідники визначають сутність основних засобів як об’єкта бухгалтерського обліку, при цьому потрібно також враховувати критерії їх визначення, тобто те, що вони ще є активами підприємства. Через відносну новизну цих понять в економічній літературі відсутнє їх чітке трактування. Так, на думку О.А. Наумчук, для уточнення критерію економічної вигоди від об’єкта в Законі “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” доцільно розкрити способи отримання підприємством майбутніх прибутків від використання основних засобів, а саме: їхню участь окремо або разом з іншими активами у виробництві продукції або наданні послуг; можливість обміну на інші активи; погашення ними зобов’язань підприємства; розподіл між власниками підприємства [15, с. 372].

Деякі вчені поняття “основні засоби” отождоковують із подібними поняттями. У процесі дослідження цього питання О.В. Пасько дійшов висновку про те, що стосовно відтворення основних засобів оперують такими термінами: основні засоби, основні фонди, народні фонди, народний капітал, капітал. Ідеї, які фігурують у цій сфері, слід поєднати з поняттями та розподілити на об’єкти тлумачення: 1) фонд купівельної сили – фонд, функцією якого є придбання необхідних засобів виробництва; 2) засоби праці, що існують в умовах, коли особа, яка здійснює виробничий процес, не є власником засобів праці, засобів виробництва; 3) засоби праці, що існують в умовах, коли їх власник є одночасно й особою, що здійснює виробничий процес. У концепції, запропонованій О.В. Пасько, першого об’єкта стосується термін “капітал”, другого – “основні засоби”, третього – “народні фонди” [16, с. 19].

На нашу думку, поняття “народний фонд” неадекватне сучасним економічним умовам, оскільки є приватна і колективна власність, державна власність, а поняття “народний фонд” чи народна “власність” є рудиментом радянської застарілої термінології.

Доволі дискусійним видається також визначення основних засобів А.В. Янчева, котрий тлумачив їх як частину постійного продуктивного капіталу у формі засобів праці, що поступово, протягом багатьох виробничих циклів, переносить свою вартість на виготовлений продукт [17, с. 331-332]. Тобто автор концентрується на засобах праці. Якщо такий підхід застосувати до визначення основних засобів у сільськогосподарській діяльності, необхідно звернути увагу, що, за А.В. Янчевим, тут основними засобами будуть тільки знаряддя праці, без землі, тварин, посівів і т.п., тому таке визначення не повністю відображає сутність основних засобів як економічної категорії. Саме тому дискусійність цих дефініцій яскраво виражена у компаративному аналізі суміжних понять, зокрема “основний капітал”, “основні засоби”, “основні фонди” тощо.

У законодавчих актах не вживається категорія “основний капітал”, а використовуються терміни “основні засоби” та “основні фонди”. Структуру основних засобів (видову або технологічну) прийнято поділяти на дві частини:

- активну, що безпосередньо бере участь у виробничому процесі й забезпечує належний обсяг та якість продукції (робочі машини й устаткування, інструмент, вимірювальні та регулюючі прилади і пристрої, обчислювальна техніка, що використовується в автоматизованих системах управління технологічними процесами, а також деякі технічні споруди);

- пасивну, що створює умови для здійснення процесу виробництва.

Співвідношення окремих видів (груп) основних фондів, виражене у відсотках від їхньої загальної вартості на підприємстві, визначає видову (технологічну) структуру засобів праці. Чим більша частка активної частини, тим прогресивніша та ефективніша технологічна структура [18, с. 105].

Якщо проаналізувати сутність і структуру основних засобів та основних фондів, то вони мають такі відмінності:

- в П(С)БО 7, МСБО 16, Законі України “Про оподаткування прибутку підприємств”

йдеться і про основні засоби, і про основні фонди, які використовуються лише в господарській діяльності та підлягають амортизації, а в Господарському кодексі України – про основні фонди і виробничого, і невиробничого призначення (незрозуміло, до речі, яким саме законодавчим актом регламентується зарахування майна до основних фондів, на що посиляється Господарський кодекс України);

- П(С)БО 7 та МСБО 16 зараховують до основних засобів земельні ділянки, на відміну від Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” та Господарського кодексу України. Тобто структурно визначення основних фондів та основних засобів відрізняються земельними ділянками (які не підлягають амортизації). У цьому контексті можна розуміти, що основні фонди та земельні ділянки є складовими основних засобів. Тобто основні засоби є більш широким, узагальнювальним поняттям, ніж основні фонди [9, с. 141].

Отже, більшість авторів під основними засобами розуміють матеріальні активи підприємства. Деякі ототожнюють поняття “основні засоби” та “основні фонди”, зазначаючи, що вони є засобами праці, які використовуються у виробництві протягом тривалого часу. Інші дослідники вважають, що основні засоби – це матеріальні активи, які використовуються лише у виробничому процесі, тобто більше ні на що вони не впливають, а це хибне тлумачення, адже основні засоби використовуються підприємством у всій його господарській діяльності. Усі джерела вказують на те, що основні засоби повинні використовуватися тривалий час (більше одного року чи одного операційного циклу). У податковому законодавстві основні засоби мають вартісну межу, що становить 2500 грн, а в бухгалтерському обліку вартісну межу підприємство встановлює самостійно і зазначає її у своїй обліковій політиці [8, с. 400].

Дослідники економіки підприємства основні засоби, що використовуються у виробництві, поділяють на певні групи, залежно від того, яку роль вони відіграють у виробничому процесі. Частина основних засобів використовується для безпосереднього впливу людини на процес виробництва, тобто вони є тими засобами праці, що впливають на оборотні засоби, перетворюючи їх на готову

продукцію. Такі основні засоби називають “активною частиною”. До них можна зарахувати робочі машини, устаткування, транспортні засоби, вимірювальні й регулюючі прилади, обчислювальну техніку та лабораторне устаткування.

Існують й інші види основних засобів, які не використовуються активно у виробництві, проте є необхідною умовою його здійснення. Тобто їх відсутність унеможливає здійснення виробничого процесу. До них належать, наприклад, будівлі, споруди. Саме ці основні засоби становлять так звану “пасивну частину”. Слід зазначити, що, оскільки робочі машини, устаткування, транспортні засоби та інша техніка й прилади активно використовуються у виробництві, з часом зношуються та потребують постійного оновлення, саме “активна частина” основних засобів відіграє провідну роль у розвитку виробництва [19].

Відповідно до типової класифікації, основні засоби можуть групуватися за сукупністю спільних технічних характеристик, за функціональним призначенням та умовами використання необоротних матеріальних активів, формами власності й видами економічної діяльності тощо [20, с. 13]. За функціональним призначенням основні засоби розрізняють як виробничі та невиробничі. До складу виробничих основних засобів належать засоби, що безпосередньо беруть участь у виробничому процесі або сприяють його здійсненню у сфері матеріального виробництва. На відміну від виробничих, невиробничі основні засоби не беруть безпосередньої участі у процесі матеріального виробництва й призначені, в основному, для обслуговування житлового та комунального господарств, забезпечення культурно-побутових потреб населення у невиробничій сфері тощо.

За використанням основні засоби поділяють на діючі, недіючі та запасні. До діючих належать усі основні засоби, що використовуються в господарській діяльності підприємства. До недіючих – основні засоби, що тимчасово не використовуються у зв'язку з консервацією окремих об'єктів або приміщень (цехів) підприємства. До запасних основних засобів зараховують різне устаткування, яке знаходиться в резерві й призначене для заміни об'єктів основних засобів, що вибули або ремонтуються [20, с. 13].

Згідно із Цивільним кодексом України встановлено такі форми власності: приватна, державна та комунальна [21, ст. 325-327]. Відповідно основні засоби також можуть перебувати у приватній, державній або комунальній формі власності. Основні засоби також можна згрупувати за джерелами їх отримання та за функціями, які вони виконують у виробничому процесі. За джерелами отримання основні засоби можна поділити на власні (які можуть бути придбаними чи виробленими), орендовані чи одержані в лізинг.

За функціями, які основні засоби виконують у виробничому процесі, їх можна класифікувати таким чином: 1) основні засоби, які безпосередньо беруть участь у виготовленні продукції (або ті, що виготовляють продукт), до яких можна зарахувати робочі машини й устаткування, виробничий і господарський інвентар, оскільки вони безпосередньо задіяні у виготовленні продукції; 2) основні засоби, що допомагають у виготовленні продукції, до них належать вимірювальні й регулюючі прилади, обчислювальна техніка та лабораторне устаткування, оскільки вони не виготовляють продукцію, проте допомагають у дотриманні всіх вимог щодо виготовлення якісного продукту; 3) основні засоби, що сприяють процесу виробництва, тобто не беруть безпосередньої участі і не допомагають виробництву, а лише створюють необхідні умови для нього, серед яких можна виокремити будівлі, споруди, транспортні засоби [19].

На наш погляд, термінологічне тлумачення поняття “основні засоби” отримало свій розвиток у наукових розробках С.В. Рилєєва та Н.В. Скрипника, котрі залучили критерії ознак у досліджуваній термін. Зокрема, ці автори вважають, що в законодавстві України та інших держав пострадянського простору основними критеріями зарахування активів до основних засобів є: функція, призначення, сфера застосування, нерухомість, тривалість використання, матеріальність, вартісна межа. Останній критерій у податковому законодавстві може змінюватися під впливом інфляційних тенденцій та визначається відповідними державними структурами [22, с. 261]. Тому необхідно враховувати ці визначення у процесі тлумачення категорії “основні засоби”.

Висновки. Таким чином, узагальнюючи наукові підходи в дослідженні поняття “ос-

новні засоби”, необхідно виокремити два основні напрями: бухгалтерське тлумачення та тлумачення з погляду економіки підприємства.

На основі аналізу нормативних документів та наукових розробок ознаками основних засобів слід вважати: вартісність (перевищення встановленого державою ліміту); матеріальне вираження (гроші, засоби виробництва, устаткування тощо); функціональне призначення (сфера використання у виробництві, торгівлі чи наданні послуг); тривалість використання (не менше одного року); амортизаційність (здатність до зменшення вартості у зв'язку з використанням). Ці ознаки притаманні ресурсам, які утримуються на балансі підприємств, організацій та приватних осіб і використовуються в господарській

діяльності. Згідно з цими ознаками і слід формулювати поняття “основні засоби”.

Отже, основні засоби – це вартісно виражені ресурси, які утримуються суб'єктом господарювання з метою використання в процесі виробництва, постачання товарів і послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних чи соціально-культурних функцій, очікуваний строк експлуатації яких становить не менше одного року чи визначається межами операційного циклу понад один рік, вартість яких зменшується в процесі використання.

Отже, поняття основних засобів є дискусійним, проте воно має охоплювати зазначені характеристики і бути чітко унормованим, відокремленим від суміжних понять.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Янчев А. В. *Экономическая сущность воспроизводства основных средств* / А. В. Янчев // *Прогресивні ресурсозберігаючі технології та їх економічне обґрунтування у підприємствах харчування. Економічні проблеми торгівлі* : зб. наук. пр. Харк. держ. акад. технології та організації харчування. – Х. : ХДАТОХ, 2002. – Ч. 2. – С. 87-90.
2. Бланк И. А. *Словарь-справочник финансового менеджера* / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 1998. – 480 с.
3. Довгалюк Н. В. *Ефективність використання та відтворення основних засобів сільсько-господарських підприємств Центрального Полісся* : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 / Н. В. Довгалюк. – Житомир, 2010. – 20 с.
4. Бутинець Ф. Ф. *Бухгалтерський словник* / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : Рута, 2001. – 224 с.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби” : затверджено наказом Мін-ва фінансів України від 27 квіт. 2000 р. № 92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0288-00>.
6. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.
7. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 “Основні засоби” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua/document/92427/МСБО-16.pdf.
8. Пиріжок Є. С. *Поняття “основні засоби” та канали їх вибуття на підприємстві* / Є. С. Пиріжок, Н. Т. Кулікова // *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. – 2011. – Вип. 2(20). – С. 397-405.
9. Ткачук С. В. *Основні засоби: аналіз сутнісних та структурних характеристик* / С. В. Ткачук // *Наукові праці НУХТ*. – 2009. – № 32. – С. 140-143.
10. Горицкая Н. Г. *Основные фонды и инвестиции* / Н. Г. Горицкая. – К. : Техніка, 2000. – 80 с.
11. Матвиенко И. В. *Финансовое обеспечение технического перевооружения промышленности Украины* / И. В. Матвиенко. – К. : Наук. думка, 2004. – 256 с.
12. Рибченко М. Ф. *Теоретико-методологічні аспекти оцінювання основних засобів* / М. Ф. Рибченко // *Держава та регіони*. – 2006. – № 2. – С. 225-228. – (Серія “Економіка та підприємство”).
13. Леонова Л. А. *Проблемы и противоречия в бухгалтерском учёте начисления амортизации основных средств* / Л. А. Леонова // *Актуальные проблемы экономики, финансов, управления и права периода трансформации* : материалы обл. науч.-практ. конф. – Донецк : ДИЭХП, 2002. – Т. 3. – С. 327-330.

14. Михайлов А. М. Основні засоби: визначення та класифікація / А. М. Михайлов // Вісник СДАУ. – 2001. – Вип. 1(10). – С. 156-159.
15. Наумчук О. А. Теоретичні і практичні аспекти переоцінки основних засобів у бухгалтерському обліку / О. А. Наумчук // Торгівля і ринок України : темат. зб. наук. пр. з проблем торгівлі і громадського харчування. – Донецьк : ДонДУЕТ, 2002. – Вип. 13, т. 3. – С. 369-375.
16. Пасько О. В. Відтворення основних засобів аграрних підприємств у сучасних умовах / О. В. Пасько. – Суми : СОД, Козацький вал, 2004. – 102 с.
17. Янчев А. В. Основний капітал в умовах ринкової економіки / А. В. Янчев // Стратегічні напрями розвитку підприємств харчових виробництв і торгівлі : зб. тез Міжнар. наук.-метод. конф. – Х. : ХДАТОХ, 2002. – С. 331-332.
18. Покропивний С. Ф. Капітал і виробничі фонди. Визначення необхідного обсягу та джерел фінансування виробничих інвестицій / С. Ф. Покропивний // Економіка підприємства. – К. : КНЕУ, 2001. – С. 100-126, 160-164.
19. Мазур А. В. Поняття та класифікація основних засобів підприємства [Електронний ресурс] / А. В. Мазур. – Режим доступу : <http://gisap.eu/ru/node/536>.
20. Городянська Л. В. Відтворення основних засобів на підприємствах України: теорія і практика обліку і аналізу / Л. В. Городянська. – К. : КНЕУ, 2008. – 224 с.
21. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – С. 325-327.
22. Рилєєв С. В. Основні засоби як облікова категорія: вітчизняний та зарубіжний досвід / С. В. Рилєєв, Н. В. Скрипник // Інноваційна економіка. – 2012. – № 7. – С. 259-262.

